

**Система навчальних завдань як засіб формування
обчислювальних навичок учнів 1-го класу**

**Листопад Наталія,
науковий співробітник відділу
початкової освіти ім. О.Я. Савченко,
Інститут педагогіки НАПН України
Київ, Україна
e-mail: nlystopad@ukr.net**

Одним із головних завдань початкового навчання завжди було завдання формування у школярів міцних обчислювальних навичок. Обчислювальні навички, поряд із навичками письма, читання, є ключовими, оскільки застосовуються під час оволодіння змістом математичної та інших освітніх галузей, у життєвих ситуаціях для вирішення практичних задач. Сучасні нормативні документи, які визначають організацію освітнього процесу в початковій школі, відносять математичну компетентність до ключової. У Державному стандарті початкової освіти обчислювальні навички віднесено до загальних результатів навчання здобувачів освіти (Державний стандарт початкової освіти, 2019).

Нестабільність освітнього процесу в школі, спричинена світовою пандемією та військовим станом у державі, побутові ускладнення для занять удома стали факторами зниження рівня навчальних досягнень школярів. На зниження рівня обчислювальних навичок суттєво вплинуло і використання сучасних електронних засобів. Отже, проблема формування міцної обчислювальної навички залишається в пріоритеті початкової освіти.

Системне вивчення чисел і дій з ними розпочинається у 1 класі. Відповідно до очікуваних результатів навчання основними обчислювальними вміннями та навичками, які опановують першокласники, є навички додавання і віднімання

одноцифрових чисел у межах 10 [1 МАО 4.3]; уміння додавати та віднімати числа на основі нумерації [1 МАО 4.3] (Типова освітня програма, 2022, с. 37).

Процес оволодіння обчислювальними навичками досить складний: спочатку учні повинні засвоїти певний обчислювальний прийом, а потім в результаті тренування навчитися досить швидко виконувати обчислення, а щодо табличних випадків додавання та віднімання – запам'ятати результати напам'ять.

Система завдань, розроблена у навчальному посібнику нового покоління «Математика» для 1 класів ЗЗСО (Листопад, 2023), передбачає створення фундаменту для формування в учнів обчислювальних навичок, які характеризуються правильністю, усвідомленістю, раціональністю, узагальненістю, автоматизмом, міцністю. Структура системи завдань підпорядковується етапам формування обчислювальної навички, а саме: містить підготовчий етап; етап ознайомлення з новим обчислювальним прийомом, способом дії чи таблицею; етап засвоєння обчислювального прийому, способу дії, результатів табличних випадків та формування обчислювального вміння і навички.

Першим завданням на кожному уроці є математичний диктант, що передбачає перевірку знання результатів табличних випадків обчислень, актуалізацію умінь учнів застосовувати вивчені способи дій. Для вивчення нового змісту виокремлена рубрика «Вивчаю нове», у якій розкрито сутність цього матеріалу, а саме: зміст дій додавання/віднімання, принцип укладання таблиці додавання та віднімання одноцифрового числа, сутність відношень між числами (більше на/менше на), різницевого порівняння чисел тощо. У цій частині подано зразки виконання завдань, зразки записів, зразки міркувань. У рубриці «Тренуюся» пропонуються репродуктивні вправи, які допомагають засвоїти новий зміст, набути нових умінь у практичній діяльності. Кожний урок містить рубрику «Обчислюю», що містить вправи на обчислення, які не пов'язані із темою уроку. Такі завдання призначені для формування міцної обчислювальної навички. Періодично пропонуються завдання на обчислення і в рубриці «Повторюю».

У посібнику пропонуються різноманітні форми завдань на обчислення: традиційний запис виразів у рядок, заповнення таблиць, з'єднання виразу та його значення, пересування по числовій прямій, розфарбовування малюнків відповідно до кольорів, що відповідають значенню виразу, тощо. Більшість із цих завдань є продуктивними. Варіювання умов, в яких застосовуються обчислювальні уміння, посилення ступеня складності, самостійності та обґрунтована послідовність завдань сприятимуть формуванню правильних, міцних, усвідомлених обчислювальних навичок.

Список використаних джерел

Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти» № 688 (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text>

МОН України. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. Наказ № 743-22 (2022). <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

Листопад, Н.П. (2023). Математика: навч. посіб (у 3-х частинах). Опіон.